

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

2023

Bára Květová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

RAS

autorská kniha

Bára Květová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Specializace Mediální a didaktická ilustrace

Bakalářská práce

RAS

autorská kniha

Bára Květová

Vedoucí práce: akad. mal. Renáta Fučíková
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bára KVĚTOVÁ**
Osobní číslo: **D20B0007P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Mediální a didaktická ilustrace**
Téma práce: **ILUSTROVANÁ KNIHA**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Kompletní ilustrační a grafické řešení klasického či nového textu, beletrie, poezie, naučná literatura, minimální rozsah funkční knihy 40 stran.

Tvůrčí záměr: Záměrem je vytvořit návrh funkční umělecké publikovatelné knihy.

Způsob realizace: Technika realizace vyplyne v průběhu přípravných kreseb, skic a následných zkoušek.

Cíl: Cílem práce je vytvořit knihu, která bude řešit dané téma.

Předpokládaný charakter výstupu: Výstupem budou 3 kopie knihy s minimálním počtem 20 ilustrací.

Rozsah průvodní zprávy: Průvodní zpráva bude vytvořena v rozsahu minimálně 3 normostran.

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

MALÝ, Radek. *Listonoš vítr: (co přinesl a co mi šeptal)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02697-8.

MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvoovou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6.

STAVARIČ, Michael. *Děvočátko s kosou*. Ilustroval Dorothee SCHWAB, přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0805-1.

SANNA, Alessandro. *Řeka*. Přeložil Petra NOVÁKOVÁ. V Praze: Labyrint, 2015. ISBN 978-80-86803-35-7.

Vedoucí bakalářské práce: **akademický malíř Renáta Fučíková**
Katedra designu

Datum zadání bakalářské práce: **31. května 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**



L.S.

MgA. Vojtěch Aubrecht v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. září 2022

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2023

.....

podpis autora

Poděkování

Děkuji Renátě Fučíkové za její osobnost a to, jakým způsobem směřuje cestu našeho ateliéru. O jaké morální a pracovní hodnoty usiluje, jak konstruktivní, přímá a zároveň citlivá a vřelá dokáže být. Děkuji své rodině, příteli a přátelům, díky nimž se mi dostává veliké duchovní podpory a nebýt jich, neměla bych ani takto kvalitní materiální zázemí, díky němuž se mohu výtvarně realizovat. Děkuji Heleně Černoorské za jazykovou a stylistickou korekturu mé prózy, nad níž se mnou vedla dialog. Děkuji Julii Chobotové a Pavlu Švejdovi za jejich vřelost a konstruktivnost při mé tvorbě typografie.

Obsah

Úvod	9
1. Téma a popis přípravy	9
2. Proces tvorby	11
3. Technologická specifika	11
3.1. Ilustrace.....	11
3.2. Typografie.....	12
3.3. Formát a vazba.....	13
3.4. Knižní přebal.....	13
4. Přínos práce pro daný obor	14
Závěr	15
Seznam použitých zdrojů	16
Resumé	17
Seznam příloh	18

Úvod

Mou bakalářskou prací je autorská kniha. Vyjímaje digitální tisk v profesionálním grafickém studiu vznikala ryze pod mýma rukama. Ilustrace jsou tvořeny grafickými uměleckými technikami, s nimiž je má tvorba hluboce spjata. Jde o kombinaci suché jehly s monotypem. Kniha se dále sestává z autorské povídky nesoucí název RAS. Řešení typografie, vazby, formátu... citlivě reaguje na obsah příběhu. Kniha je pro svůj obsah, především pro ten literární, určena dospělému čtenáři.

1. Téma a popis přípravy

Námět mé autorské knihy nesoucí název Ras sahá poměrně hluboko do mě samotné. Život v těsné blízkosti Českého lesa a dětství prožité na staré hájovně za vesnicí na mě nesporně zapůsobily. Stejně tak narození mé mladší sestry s dětskou mozkovou obrnou a těžkým kombinovaným postižením můj život nepochybně formovalo. Změnilo jej velmi, však s takovou nenásilností, která se vine i celou knihou.

Pohraniční Tachovsko, kde jsem se narodila a stále zde ještě žiji, je krásné leč syrové. Skutečnost, že do něj historie dávná i relativně nedávná vtiskla také značnou míru surovosti nelze vyvrátit. Tato fakta, vzpomínky, atmosféra v tomto kraji stále rezonují, ať již ve větší či zanedbatelné míře. Není to pouze podnebí, které dalo tomuto místu určitý ráz, ale jsou to také lidé, kteří tu žili a díky nimž se charakter zdejší krajiny utvářel a měnil.

Počasi zde je vždy o něco chladnější, alespoň tak náš kraj vnímám. Husté mlhy ležící nad ztichlými lesy, které jsou z veliké části spíše jehličnaté. I v létě mají zdejší lesy tajemnější atmosféru. Je zde spousta malých vesnic a osad. Rezonují ve mně opuštěné zchátralé hájovny, rasovny, stodoly, kostely...

Povídku s názvem Ras jsem napsala již ve svých osmnácti letech. Cítím, že to byl tehdy ten pravý čas pro její napsání, nebyl to však ještě čas pro realizaci zcela svébytné knihy. Ten, věřím, přišel právě nyní.

Jde o velmi intimní a citlivou zповěď muže jménem Heinrich, který se žíví jako pohodný. Odtud vzešel název mé knihy. Zvolila jsem však expresivnější synonymum. Jedná se o zcela volně napsanou povídku, která nečerpá z konkrétních pramenů. Není to příběh didaktický, jde o příběh prostého muže, který dokáže obyčejné věci vyslovit neobyčejně. Přes svou surovou práci je velmi empatický člověk s něhou v duši. Žije život v pravdě a důstojnosti. Vyprávění není zasazeno do žádné konkrétní doby, nepopisuje konkrétní místo. Avšak lhala bych, kdybych popřela své představy, které se upínaly a upínají právě k pohraničí, kde žijí. Zaniklá činnost nám dává tušit, že se příběh odehrál kdysi dávno, ale zároveň máme místy pocit, že by to mohl být i příběh dnešní doby. Heinrich se nepotýká pouze se zavržením společností způsobeným svou prací, ale také se silným opovržením díky své homosexualitě. Miluje muže jménem Jan, který jeho lásku opětuje. A nejen to. Jako první mu dá najevo, že je zcela přirozené milovat bez rozdílu a nestydět se za to, kým jsme. Není jim však dopřáno mnoho společného času. Kdosi z pověřivých lidí s prohnilým jádrem Jana zavraždí a Heinrich ztrácí na několik let smysl svého bytí. Do života mu však vstoupí nevidomá žena jménem Markéta, která mu jej zcela promění, tak jako i Heinrich promění ten její. Je to příběh protkaný prostotou, opovržením, láskou, přátelstvím i nadějí. Příběh všedních dnů, které mohou být plné neobyčejnosti a vzácných momentů, pokud je dokážeme zachytit.

Určitě jsem svůj osobní život nepřetavila v příběh. Ale zcela určitě jsem mnohé momenty, myšlenky ze svého života do příběhu implementovala.

Téma mé autorské knihy vnímám jako přínosné zejména v oblasti mezilidských vztahů. Píši o základních lidských hodnotách, které bychom měli mít v zásadě zvnitřněné, ale pro mnohé z nás je to složité. Píši také o vzájemném respektu a úctě, bez ohledu na naši sexuální orientaci, povahu, vzhled... O tom, že lidé s postižením nejsou pro společnost přítěží, ale že jsou těmi, kteří se nám snaží svým bytím každý den ukázat, co je opravdu důležité. Jako by nás navraceli k čistým, ničím neposkvrněným lidským hodnotám, na než my, intaktní společnost, tak lehce zapomínáme. Intimita tohoto příběhu, této knihy, si klade jediný cíl – čímkoliv, myšlenkou, ilustrací... nás zasáhnout a nezanechat nás lhostejné.

2. Proces tvorby

Tvůrčí psaní mě provází již od základní školy. Povídka Ras vznikla ve velmi krátkém čase. Píši spontánně, vše promyslím jen v obrysech. Tento můj rys se bezpochyby promítá do celé mojí tvorby. Jsou zadání, témata, která si samozřejmě žádají určitou přípravu, někdy velmi podrobnou. Velmi ráda experimentuji. Pro náhodu mám dveře neustále otevřené a ve chvíli, kdy mohu pracovat na něčem zcela autorském, se toho bezostyšně chopím. Od začátku svého studia na fakultě jsem věděla, že má bakalářská práce bude mít ryze autorský charakter. Svou praxi v rámci zimního semestru jsem absolvovala, lépe řečeno prožila, v malém alternativním nakladatelství Bylo nebylo. Díky tomu jsem měla štěstí poznat blíže Helenu Černohorskou, redaktorku a spisovatelku, která mi pomohla s jazykovou a stylistickou korekturu mé povídky. Mám velikou radost, že má mé tvůrčí psaní smysl. A nejen pro mě. V zásadě zůstal text příběhu takový, jakým byl i před korekturou, ve zdánlivých maličkostech jsem jej však posunula ještě dál.

Jelikož ve mně můj text rezonoval dlouho, věděla jsem jakou výtvarnou cestou půjdu. Nezklamala mě. Začala jsem ji záhy realizovat. Nevznikaly žádné zkoušky dalších možných technik, a především nevznikaly skici. Bylo by na místě říci, že v mé tvorbě obecně skici téměř nevznikají. Vytvářím je jen výjimečně a mají hodně zevrubný charakter. Pouštím se do techniky rovnou a experimentuji tak dlouho, dokud se nedopracuji, kam potřebuji.

3. Technologická specifika

3.1. Ilustrace

Pro všechny ilustrace v knize využívám kombinaci suché jehly a monotypu. Technika suché jehly mi umožnila citlivě vystihnout atmosféru lyricky psané prózy a charakter doby, do které je příběh nepřímo zasazen. Po odrytí ilustrace/grafiky do hliníkové destičky jsem na ni nanesla prsty tiskařské barvy, povětšinou ředěné lněným olejem, abych vytvořila jemné tóny, které po přetištění suchou jehlou citlivě prosvítají. Někdy jsem chtěla, aby byl monotyp po přetištění výraznější, znamenalo to tedy použít méně

ředěnou barvu. Spontánně jsem své prsty namáčela do oleje a posléze do barvy. Jejich tóny jsem nanášela jen na určitá místa destičky. Po otištění monotypu do vlhkého papíru jsem jej po zaschnutí musela znovu vlhčit. Tentokrát kvůli technice suché jehly. Při ní jsem si míchala zemitý hnědý tón, odkazující k hlíně, atmosféře příběhu. Pomocí tamponu jsem jej nanasla na odrytou destičku. Barvu jsem podle charakteru ilustrace vytírala citlivě hadrem. Následně jsem matici otiskla do navlhčeného monotypu. Od každé grafiky vzniklo několik tisků. Někdy byl pro mě ten pravý třeba až třetí, jindy hned první... Konkrétní výjevy prostého života jsem s citem doplnila o abstraktní ilustrace, žádal-li si to příběh. Mají v sobě určité sdělení, které dává tušit svůj význam, ale neprozrazují jej zcela.

V začátcích, při zkoumání různých nuancí techniky suché jehly v kombinaci s monotypem, mi byla oporou „má Bible“ – kniha o Bohuslavu Reynkovi od Pavla Chalupy. V grafických uměleckých technikách jsem se našla mnohem dříve, než jsem poznala tvorbu pana Reynka. Takto hluboké spojení v tvorbě nemám s nikým jiným nežli s ním. A ač jsem neměla možnost poznat jej osobně, myslím, že víra a grafické umělecké techniky nejsou tím jediným, co nás pojí.

3.2. Typografie

Font Cirka, který jsem pro svou knihu zvolila, patří mezi moderní serifová písma. Dovoluje si být ve své stavbě zajímavý, a přesto stále dobře čitelný. Charakterově s příběhem, dle mého citu, komunikuje. Dokáže navodit pro mne půvab „starších časů“ a zároveň je písmem současným.

Jak jsem již zmínila výše, obsah příběhu je pro mě citlivou výpovědí. Stejně tak jsem přistupovala i k typografii. Snažila jsem se o zajímavý, hravý přístup, který bude reflektovat to, co je v příběhu obsaženo. Ilustrace, které jsou v knize na ořez, aby nás svou lyrickou atmosférou pohltily zcela do sebe, jsem záměrně odlehčovala jemnou typografií, která nám dává pocit volnosti. Je svým způsobem minimalisticky řešená. Hra se slovy, větami, není bezúčelná, nahodilá. Kompozice vybraných slov a vět vychází vždy z jejich sdělení. Díky tomu dokáží být mnohem silnější, než kdyby byly součástí odstavce a současně to knihu odlehčuje. S paginací, zrcadlem sazby i „tradičně“ sázeným textem

pracuji v symbióze s typografickou hrou, včetně odkazu na zvolené písmo samotné. Výrazné celostránkové či dvoustránkové ilustrace jsou v kontrastu s minimalistickou typografií.

3.3. Formát a vazba

Formát knihy a jeho komorní velikost jsem volila ve vztahu k příběhu. Čtvercový formát v nás už na začátku, kdy držíme knihu v ruce a neznáme ještě její přesný obsah, podvědomě navodí pocit klidu. Mnohé v knize je o kontrastu. I v příběhu se střídá jemné s řezavým, citlivé s bolestí.

Strukturu papíru jsem vybírala pro jeho vlastnost být příjemný na dotek. Aby reprodukce originálních tisků byly co nejuvěřitelnější, bylo nutné vybrat i podobný odstín papíru.

Knižní hřbet jsem se nesnažila schovat. Odhalený hřbet knihy je pro mě metaforou pro kostnatý psí hřbet. Takový, který má hlavní psí hrdina příběhu a nespočet dalších, o kterých tušíme. Vpichy šití a šití samotné jsou hrubé. Usilovala jsem o to záměrně. Představovala jsem si, jak by svoji intimní zpověď ušil Heinrich. Přes svou citlivost v duši by jí jemně neušil. Typ muže, jakým je Heinrich, nešije jemně. Jan ano, ale ten příběh nevypráví. Silná lněná nit je pro mě metaforou pro lněnou košili, kterou si Heinrich po Janovi nechal a často do ní nořil svou tvář. Jako by jí zašival své rány.

3.4. Knižní přebal

Knižní přebal je z vnější strany ryze typografický, navazuje tak na typografii vnitřku knihy. Její název je navíc tak krátký a silný, že nevyžaduje zakomponování do ilustrace, ale výraz písma si zaslouží vyniknout sám za sebe. Vnitřní strany přebalu pokrývá dlouhá ilustrace cesty, která Heinricha a Markétu čeká. Oba jsou v siluetách vyobrazení na pravé chlopni, v části, kde kniha i příběh otevřeně končí.

4. Přínos práce pro daný obor

Jsem přesvědčena, že grafické umělecké techniky mají v knize i v nynější době stále své místo. Možnosti jsou rozsáhlé a krásné, jde jen o to být dostatečně trpělivý, pokorný a zároveň se nebát experimentu a náhody, které jsou jejich součástí. I kombinace suché jehly a monotypu, ač by se mohlo zdát, že nepatří k těm nejobtížnějším technikám, vyžadují mnoho času, práce a citu. Přínosem je jejich výraz, který vzniká v souvislosti s tím, jaký materiál využijeme, jak jemně či hluboce odrýváme, kolik barvy nanese, kolik jí vytřeme, jakými pohyby a jakým směrem. Jakou hustotu bude barva mít, jaký odstín zvolíme... na tom všem závisí atmosféra dané grafiky/ilustrace. Dokážeme díky nim vyjádřit něhu i syrovost, zapojit barvu do hry přímo. Být dostatečně popisní, stejně tak jako být tajnůstkáři, kteří jen naznačí. Tyto techniky velice dobře vykreslí jak příběh lyrický, tak epický a v tom spatřuji veliké možnosti. Tímto sdělením jsem začala odvíjet nit, v čem tkví přínos mé knihy pro mnou studovaný obor. Pevně věřím, že je má autorská kniha hodnotná a cenná i po stránce literární. Každá kniha si najde svého čtenáře a nezáleží na tom, kolik jich bude. Důležité je, že i ryze autorské knihy mají možnost k nám promlouvat. Má veliký smysl je vytvářet, pokud máme odvahu a zároveň sebereflexi. A to jak ve chvíli, kdy se o ně hodláme zasazovat na poli knižního průmyslu, tak i ve chvíli, kdy se je rozhodneme vytvořit v malonákladu pro přátele.

Závěr

Díky své bakalářské práci jsem sama v sobě prohlubovala trpělivost, zručnost, flexibilitu... Přiměla mě k velikému usebrání se, abych dokázala být opravdová a uvěřitelná. Díky technikám, které jsem si zvolila, a vědomí, že celá kniha bude taková, kolik péče jí dám, jsem pracovala soustavně. Má práce nebyla o stresu. Naopak. Získala jsem v mnohých věcech dostatečný čas zkusit je udělat jinak, posunout je. A tím i samu sebe.

Seznam použitých zdrojů

1. CHALUPA, Pavel, 2011. *Bohuslav Reynek: (1892-1971)*. Řevnice: Arbor vitae ve spolupráci s Fondem Bohuslava Reynka a nakladatelstvím Měsíc ve dne v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-87164-84-6.
2. CHALUPA, Pavel a REYNEK, Bohuslav, 2011. *Bohuslav Reynek: mezi nebem a zemí*. Řevnice: Arbor vitae ve spolupráci s galerií a nakl. Měsíc ve dne v Českých Budějovicích a obecně prospěšnou společností Smetanova Litomyšl. ISBN 978-80-87164-71-6.
3. REYNEK, Bohuslav, 2012. *Bohuslav Reynek: český moderní samotář: 30. dubna - 15. května 2012, Národní muzeum umění Číny, Peking*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář. ISBN 978-80-87430-14-9.
4. REYNEK, Bohuslav a HRON, Zdeněk, ed., 2017. *Nahé srdce, abych tichosti sršel*. Havlíčkův Brod: Petrkov. ISBN 978-80-87595-63-3.
5. ČECH, Pavel, 2012. *O zahradě*. Havlíčkův Brod: Petrkov. ISBN 978-80-87595-14-5.
6. ČECH, Pavel, 2011. *Dědečkové*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02739-5.
7. ČECH, Pavel, 2015. *Knížka pro dva*. Havlíčkův Brod: Petrkov. ISBN 978-80-87595-42-8
8. ČERNOHORSKÁ, Helena, 2021. *Ida*. Tereza ŘÍČANOVÁ (ilustrátor). Praha: Bylo nebylo. ISBN 978-80-88348-15-3
9. HÁJÍČEK, Jiří, 2019. *Muž na pokraji vzplanutí: haiku z diáře 2017-2018*. Matěj LIPA VSKÝ (ilustrátor). Brno: Host. ISBN 978-80-7577-808-6.
10. NIKL, Petr, 2016. *Slovohledě: typogramy*. Modrý slon. Praha: Meander. ISBN 978-80-87596-95-1.
11. PONCAROVÁ, Jana, 2020. *Děvčata první republiky*. Praha: Wo-men. ISBN 978-80-907641-3-2.
12. TRNKA, Jiří, 2008. *Zahrada*. Praha: Studio trnka. ISBN 978-80-87209-15-8.
13. FOMBELLE, Timothée de., 2021. *Gloria: Quelqu'un m'attend derrière la neige*. Drahoslava JANDEROVÁ (překl.), Stanislav SETINSKÝ (ilustrátor). Praha: Baobab. ISBN 978-80-7515-127-8.
14. *Blázen jsem ve své vsi* [dokumentární film]. Režie Aleš KISIL. Česko, 2006.

Resumé

My bachelor's thesis is an author's book. With the exception of digital printing in a combination of professional graphic studio, it was created entirely under my hands. The illustrations are created using graphic art techniques with which my work is deeply connected. It is a combination of drypoint technique and monotype. The work also consists of an original short story entitled Ras. The book is intended for adult readers because of its content, especially the literary content.

The story is an intimate confession of a man named Heinrich, who makes his living as a dogcatcher, which gives him a bad reputation. A story about love that takes many forms, death, friendship... The earthy illustrations, playful typography, minimalist graphic design, raw binding, intimate format of the book and its cover sensitively respond to the content of the lyrical prose.

Seznam příloh

obrázek 1–4

Hliníkové matrice

obrázek 5–7

Proces tvorby monotypu

obrázek 8–11

Proces tvorby suché jehly po odrytí

obrázek 12

Ojedinelé, povrchové proškrábání barvy/světla

obrázek 13

Ilustrace/grafika vnitřních stran přebalu knihy

obrázek 14–17

Výběr výsledných ilustrací/grafik vnitřku knihy

obrázek 18–23

Ukázky zhotovené knihy



obrázek 1 – hliníkové matrice



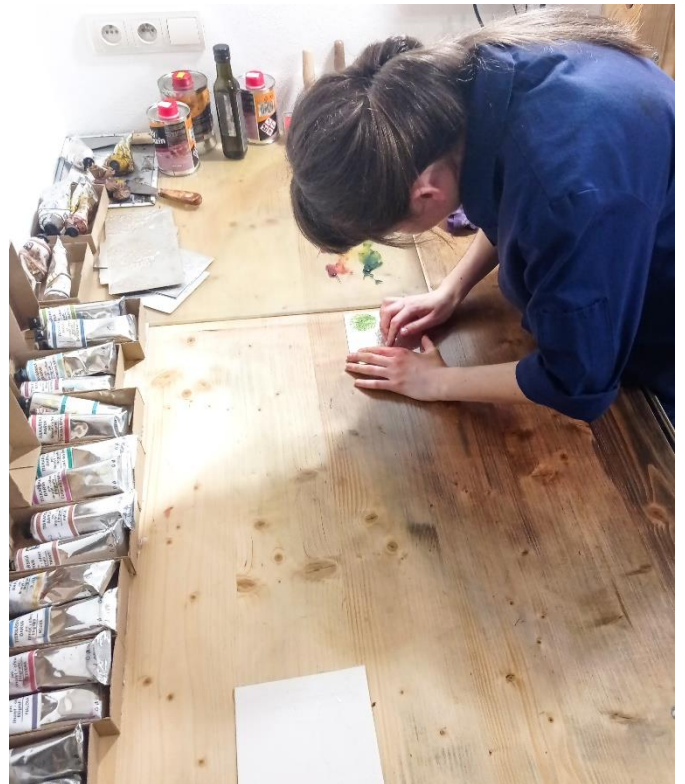
obrázek 2 – hliníkové matrice



obrázek 3 – hliníkové matrice



obrázek 4 – hliníkové matrice



obrázek 5 – proces tvorby monotypu



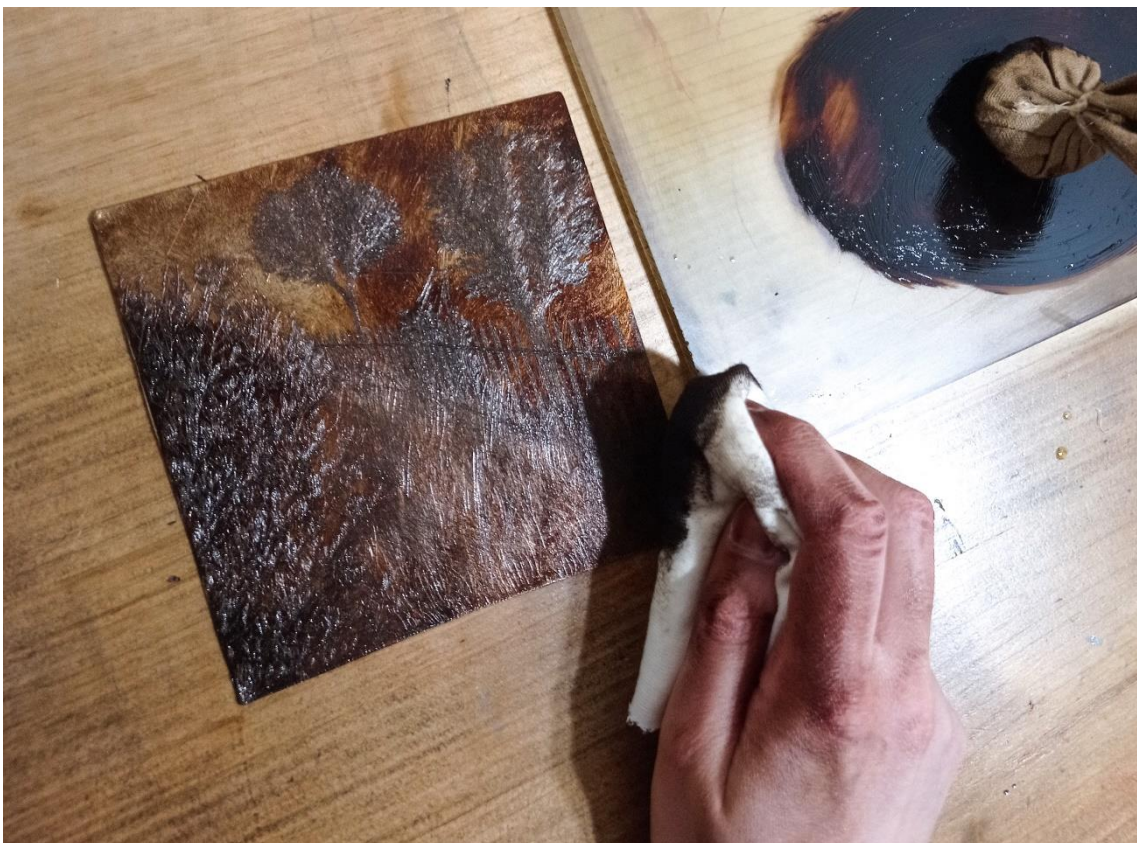
obrázek 6 – proces tvorby monotypu



obrázek 7 – proces tvorby monotypu



obrázek 8 – proces tvorby suché jehly po odrytí



obrázek 9 – proces tvorby suché jehly po odrytí



obrázek 10 – proces tvorby suché jehly po odrytí



obrázek 11 – proces tvorby suché jehly po odrytí



obrázek 12 – ojedinělé, povrchové proškrabání barvy/světla



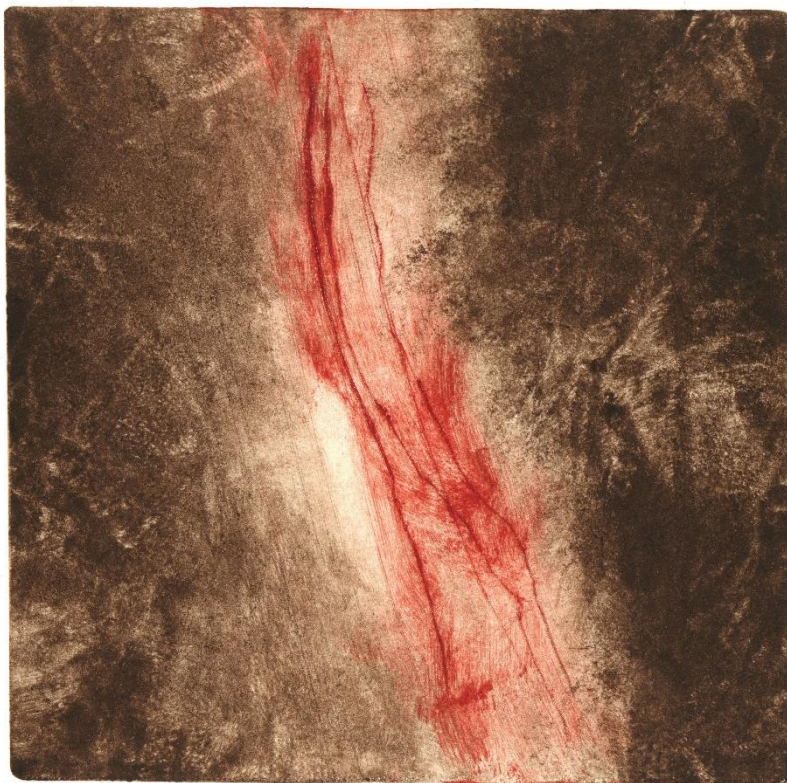
obrázek 13 – ilustrace/grafika vnitřních stran přebalu knihy



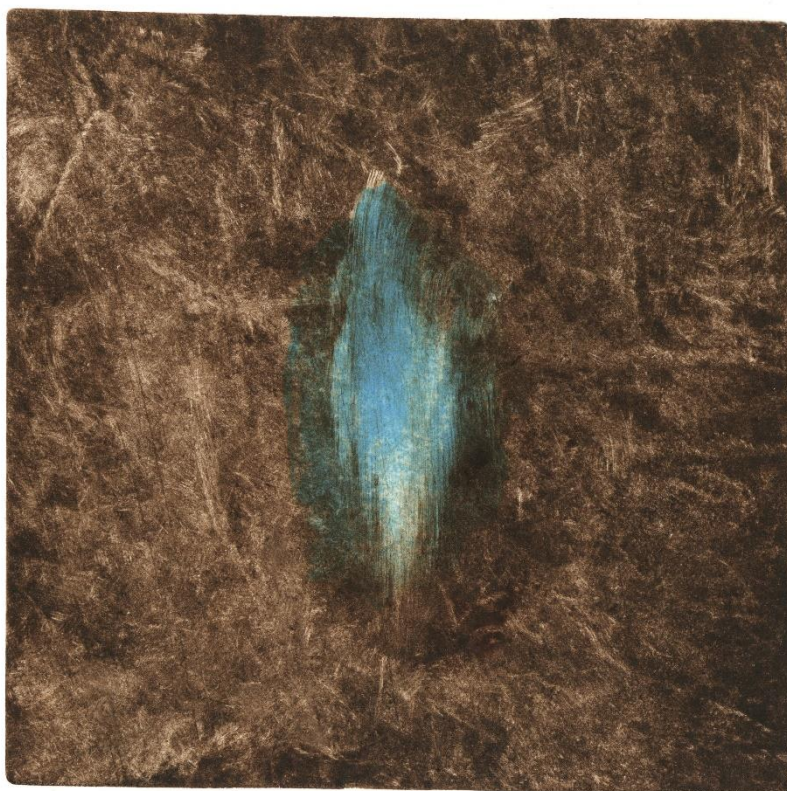
obrázek 14 – výběr ilustrací/grafik vnitřku knihy



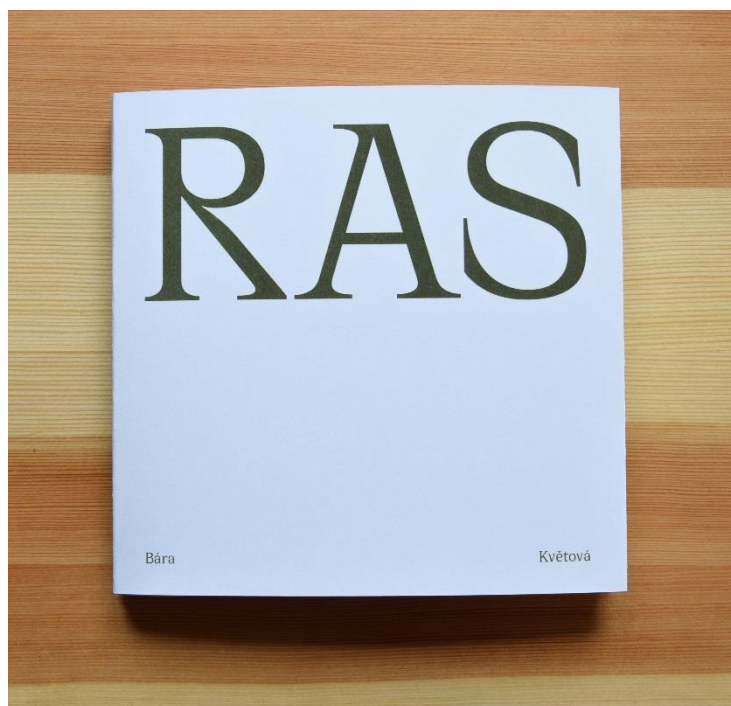
obrázek 15 – výběr ilustrací/grafik vnitřku knihy



obrázek 16 – výběr ilustrací/grafik vnitřku knihy



obrázek 17 – výběr ilustrací/grafik vnitřku knihy



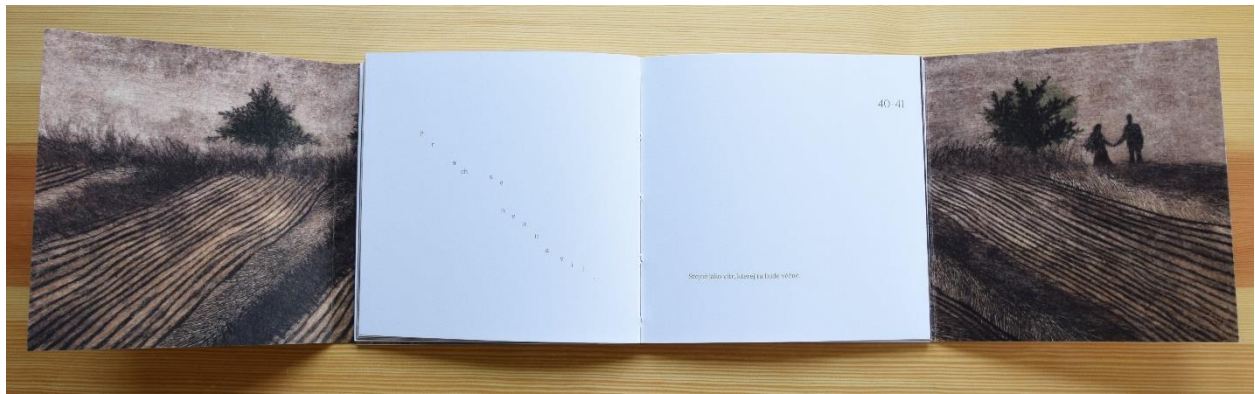
obrázek 18 – ukázky zhotovené knihy



obrázek 19 – ukázky zhotovené knihy



obrázek 20 – ukázky zhotovené knihy



obrázek 21 – ukázky zhotovené knihy



obrázek 22 – ukázky zhotovené knihy



obrázek 23 – ukázky zhotovené knihy